

KEND DIN KOMMUNE

Af Birgitte Lindegaard Jensen, Bygningskultur 2015

Samarbejde: De lokale bevaringsforeninger kan spille en afgørende rolle i at skabe gode rammer for håndteringen af bygningskulturarven. Mange lokalforeninger er allerede aktive samarbejdspartnere for kommunerne, og det skaber resultater. Vi har samlet en række gode eksempler.

Alle, der bor i Ebeltoft, kender maltfabrikken. Knejsende på en bakkedag, der rejser sig lige fra forstranden, skuer den knaldrøde industribygning ud over vigen som et vartegn for den gamle købstad på Djursland. Med sin store skorsten og den særprægede, næsten skulpturelle vindfløj, kan man ikke undgå at få øje på maltfabrikken allerede dér, hvor vejen drejer fra mod Femmøller. Den ligner næsten en borg.

Engang var S. B. Lundbergs Maltfabrik en af byens største arbejdspladser og landets næststørste malteri, men i 1997 drejede virksomheden nøglen om, og siden har bygningen, som er udpeget som regionalt industriminde, stået tom. Vover man sig ind gennem en af portene fra Adelgade og ind i baggården, finder man et enestående og bevaringsværdigt kulturmiljø, der blandt andet tæller et gammelt pakhús, som tidligere blev brugt til opbevaring af malt. Og går man videre om foran hovedbygningen, bliver man mødt af et af de mest storslåede udsyn, Ebeltoft har at byde på: panoramaudsigt over Ebeltoft Vig og over mod nationalparkens kuperede landskab.

Kampen om maltfabrikken

Men i 2007 blev den markante maltfabrik ramme om en kamp. På den ene side stod BLIS, den nystiftede bevaringsforening på Syddjurs, sammen med andre ligesindede borgere, som fra starten så et potentiale i den gamle industribygning og ønskede den omdannet til kulturhus. Og overfor stod ejeren, der ønskede at rive bygningen ned for at gennemføre et nyt projekt.

”Siden omkring 2000 har bygningskomplekset været erklæret bevaringsværdigt og sikret gennem en bevarende lokalplan for Ebeltoft midtby, så vi kunne ikke acceptere en nedrivning overhovedet”, fastslår formand i BLIS, Hans Grøn.

Men ejerens ønske om nedrivning blev bakket op af en del borgere samt et flertal i kommunalbestyrelsen, som gav tilladelse til, at der kunne laves en ny lokalplan med mulighed for nedrivning. De var irriterede over den misligholdte industribygning og den

tilhørende grund, som gradvist var ved at få karakter af losseplads. En skændsel, mente mange. Og derfor skulle bygningen væk.

Aktive i debatten

Spørgsmål om, hvad der skal betragtes som bevaringsværdigt, er baseret på demokratisk debat, og hos BLIS satte man sig derfor for at vende folkestemningen.

Hans Grøn: ”I 2010 lavede vi et arrangement med taler, fadøl og musik på en kommunal plads i nærheden af maltfabrikken. Vi var aktive i den offentlige debat. Og ikke mindst fik vi skabt et lille samarbejde med en skoleklasse, som gennemførte et projekt, hvor eleverne blandt andet skulle tegne maltfabrikken og lære om malt.”

Børnenes tegninger blev hængt op uden for rådhuset samme dag, som byrådet skulle mødes for at diskutere forslaget til den ny lokalplan. Aktionen var klassisk protest. ”Alt for politisk”, som Hans Grøn siger i dag, og tegningerne blev da også beordret fjernet med det samme.

Dialog frem for alt

Men den ny lokalplan blev alligevel ikke til noget. ”Vi stak en kæp i hjulet hele tiden”, forklarer Hans Grøn og tilføjer: ”Det handler først og fremmest om dialog, og vi har brugt mange kræfter på at tale med administrationen og politikerne og understrege, at udvikling og bevaring er to sider af samme sag. Vi er jo ikke ude på at sætte al udvikling i stå.”

Han uddyber: ”Som bevaringsforening skal man passe på, man ikke kommer til at fremstå som en samling sure kvævulanter. Vi vælger kun de sager, som vi vurderer, vi kan bære igennem, vi er åbne, og vi lægger alle foreningsreferater ud på vores hjemmeside. Vi deltager som høringspart i f.eks. lokalplanssager, og vi påpeger altid alternative forslag, hvis vi er uenige i kommunens afgørelser. Og ikke mindst gør vi en dyd ud af at skabe gode forbindelser til beslutningstagere, kreative kræfter og lokale mæcener. Et godt netværk er altafgørende.”

Gensidig respekt

BLIS holder også arrangementer sammen med kommunen, og respekten er gensidig: ”Man skal kende til forvaltningens og politikernes måde at arbejde på og undersøge bevæggrundene for de beslutninger, der

Ebeltofts monumentale maltfabrik er et vartegn for byen. Foto: Kristian Krog, Syddjurs Kommune.

bliver taget. Og så skal man tilbyde en arbejdsindsats. Man kan ikke regne med, at kommunen gør alt."

Også arrangementer og events er en del af foreringsarbejdet. Det skaber positiv opmærksomhed om sagen, og er der musik og fadøl, kommer folk, fortsætter Hans Grøn. For et par år siden troppede hele bestyrelsen op til byrådsmøde udklædt som julemænd og -koner for at ønske god jul og dele bøger ud til lokalpolitikere om bevaring.

"Der skulle de lige have vores navne, før vi fik lov at sige noget. Det var ikke nok at sige, at vi var nisse-mænd."

Fra protest til dialog

Over hele landet finder man gamle huse, gårde, nedlagte fabrikker, landsbymiljøer og havne, som engagerede lokalforeninger og frivillige kræfter holder af og værner om. Og selvom mange lokale bevaringsforeninger opstår i protest mod et konkret initiativ, udvikler de sig ofte til at være sparringspartnere for de enkelte kommuner. Til glæde for begge parter – og

for bygningskulturarven.

Tag nu for eksempel Ærø. Ærøskøbing Byhistoriske Forening sidder med om kommunens bord og høres i alle sager, der vedrører den meget restriktive bevarende lokalplan for den gamle bydel i Ærøskøbing. En lokalplan, som foreningen i øvrigt har haft stor indflydelse på og bidraget til.

"Politikerne er venligt stemte, og forvaltningen lydhøre over for det, man betragter som en fælles sag: at bevare Ærøskøbing som en levende by, der har de bygningskulturelle værdier i behold. Med tiden er målet at komme med på UNESCOs liste over verdenskulturarven," fortæller Gerda Willads-Petersen, lokalforeningens formand.

Byd ind

Også i Præstø holder Bevaringsforeningen for Præstø og Omegn, Bevaringsforeningen for Vordingborg og Bygnings- og Landskabskultur Møn regelmæssige møder med forvaltningen og deltager i udvælgelse og præmiering af en årlig arkitekturpris. Med støtte fra

Sorø Bevaringsforening holder regelmæssige møder med kommunen. Her om fotoregistrering. I midten ses arkitekt i byplanlægning Else-Marie Hedegaard Jensen omgivet af folk fra den lokale bestyrelse. Foto: Lone Nielsen, Sorø Kommune.

kommunen videreføres Bygningskulturens Dag med en fælles busudflugt hvert efterår, og på vej er også en farvevejledning til borgerne i, hvordan man kan male hus og vinduer, så det passer til de lokale byggetraditioner.

Formand Karen Margrethe Olsens råd til foreningen, der vil styrke samarbejdet med kommunen: "Hvis man har vægt bag ordene, bliver det respekteret i kommunen, også selvom man er uenige. Derfor skal man være velforberedt, byde ind med ideer og brugbar kritik, og så skal man sørge for at invitere politikere og embedsværk med til arrangementer – og selv møde op, når kommunen inviterer."

Hun uddyber: "I 2010 deltog vi i et pilotprojekt med fotoregistrering af fredede og bevaringsværdige bygninger i kommunen, som i dag ligger på FBB, der er Kulturstyrelsens database over fredede og bevaringsværdige bygninger. Processen var god og konstruktiv og med til at give os goodwill i kommunen. Det blev tydeligt, at bevaringsforeninger kan bidrage med nogle af de ressourcer, som man mangler i forvaltningen, nemlig viden og arbejdskraft."

Man skal vælge sine kampe

Samme tilgang bruger man i Sorø, hvor Sorø Bevaringsforening har taget hele rejsen fra protestforening til aktiv samarbejdspartner for Sorø Kommune. Inspireret af projektet i Præstø er foreningen nu i gang med at fotoregistrere byens historiske villakvarterer. Samarbejdet er både formelt og uformelt:

"Vi arbejder sammen om lokalplaner, kommuneplaner og nogle gange byggesager, som vi får på bordet, før de er behandlet færdig. Når først sagerne er sendt i høring, er løbet kørt, og derfor gælder det om at komme ind før", understreger foreningens formand, Helge Torm og råder til, at man som forening tilbyder kommunen at kommentere på alle lokal- og kommuneplanforslag så tidligt i processen som muligt.

"Starter man fra 'bunden', gælder det i første omgang om at etablere kontakt til kulturudvalgsformanden og bede om et møde. Er man godt etableret som forening og ønsker at gøre sig gældende i forhold til planlægningen i kommunen, er det formanden for Teknik og Miljøudvalget, man skal henvende sig til. Efterhånden kan man gøre opmærksom på,

På vegne af Bevaringsforeningen for Præstø og Omegn overrækker Hans Thormod Nielsen (t.v.) Erik Møller en påskønnelse for reovering af facaden på hans ejendom Engelbredt i hovedgaden i Præstø. Foto: Karen Margrethe Olsen.

hvad man kan bidrage med som forening. Og så skal man være villig til at gå på kompromis og vælge sine kampe med omhu. "Ikke alt er værd at kæmpe for," understreger Helge Torm.

I dag er Sorøs bymidte i praksis beskyttet, og det kan ses. Kommunen værner om kulturarven, bymidtens historiske kulturmiljø er velbevaret, og også den private bevaringsindsats er stigende:

"Når ejerne kan mærke en tendens, smitter det af", siger Helge Torm. Ligesom i Præstø præmierer man her flotte restaureringer med en plakette, som den stolte ejer kan sætte på huset ved siden af hoveddøren. Og folkestemningen er med tiden blevet meget positiv overfor bevaring.

Vi blander os i alt

Det er den også i Ebeltoft, hvor projektgruppen Nymalt nu arbejder på at realisere drømmen om et kulturhus i maltfabrikken. Borgerne er begyndt at købe folkeaktier i projektet, og flere politikere er nu positivt stemt.

Da Syddjurs Kommune lige før jul var vært for en

stor konference om kultur og fritid i kommunen, var symbolikken ikke til at tage fejl af. Begivenheden var henlagt til maltlageret. Aarhus Parkour optrådte, og kulturpersonligheden Trevor Davies var også med. Tiden er forbi, hvor man rundt om i kommunerne nybygger store arkitekttegnede kulturhuse, udtalte han, og måske har han ret.

Maltfabrikken er langt fra den eneste sag, som BLIS beskæftiger sig med. Men sagen har været med til at skabe positiv opmærksomhed for foreningens arbejde, både blandt borgerne og i kommunen. Eller som Hans Grøn udtrykker det: "Nogle gange siger de, at vi blander os i alt. Men de siger det med et smil."

Find flere artikler om kommune- og lokalplanlægning på www.bygningskultur2015.dk/vidensarkiv